

Ajankohtaiskatsaus Imatran vammaisneuvostolle

Leena Luukka

Kansainväliset ihmisoikeudet

- Kansainväliset ihmisoikeudet ja perusoikeudet määrittävät vähimmäistasoa palveluille ja vammaisten henkilöiden kohtelulle
- Keskeistä vammaisten henkilöiden yhdenvertaiset oikeudet ja mahdollisuudet
- Keinoina mm. esteettömyys, syrjinnän kieltäminen, kohtuulliset mukautukset, tukitoimet ja apuvälineet
- Euroopan ihmisoikeussopimus 18-19/1990, YK:n TSS sopimus 1776 6/1976, Euroopan sosiaalinen peruskirja 78/2002

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus

- Täydentää muita ihmisoikeussopimuksia
- Yleissopimuksella pyritään edistämään, suojelemaan ja takaamaan vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet sekä edistää vammaisten henkilöiden ihmisarvon kunnioittamista.
- Sopimuspuolet raportoivat määräajoin komitealle sopimuksen toteutumisesta
- Vammaisuus nähdään suhteessa ympäristöön: pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa estää täysimääräistä ja tehokasta osallistumista yhteiskuntaan
- 50 artiklaa, mm. työ, henkilökohtainen liikkuminen, riittävä elintaso ja sosiaaliturva, koulutus
- Viitoittaa Suomen vammaispolitiikan suuntaa ja määrittää lainsäädäntöä
- Suomi on allekirjoittanut sopimuksen 2007 ja ratifioinut 10.6.2016.

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunnan (VANE) pääsihteerin terveisiä 15.9.2017

- YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta asetettiin 26.1.2017
- Neuvottelukunta huolehtii sopimuksen toimeenpanosta valtion eri aloilla
- Lisäksi vammaissopimus edellyttää kansallisesti rakennetta, johon kuuluu yksi tai useampi riippumaton järjestelmä ja jonka avulla edistetään ja seurataan sopimuksen täytäntöönpanoa.
- Suomessa riippumattomana järjestelmänä toimii eduskunnan oikeusasiamies, Ihmisoikeuskeskus ja sen ihmisoikeusvaltuuskunta (kansallinen ihmisoikeusinstituutio)
- Ensimmäinen raportointi sopimuksen toteutumisesta tehdään YK:lle 2018. Sen jälkeen raportointi tehdään määräajoin.
- Komitea antaa raporttia koskevat suositukset ja päätelmät
- Myös yksittäinen henkilö tai ryhmä voi tehdä valituksen kokemastaan loukkauksesta (päätoiksiä 11, kansalliset valituskanavat ensisijaisia)

Kansallinen vammaispolitiikka

- Varsinaista valtakunnallista vammaispoliittista ohjelmaa ei ole tulossa.
- Edellinen ohjelma (VAMPO 2010-2015)
- Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta (VANE) on tekemässä **toimeenpano-ohjelman**, joka julkaistaan helmi-maaliskuussa 2018.
- Toimeenpano-ohjelma on voimassa 2019 keväälle asti. (noudattelee eduskuntakausia)

Kunnalliset vammaisneuvostot

- Kunnilla on velvollisuus perustaa vammaisneuvosto (Kuntalaki 410/2015). Neuvosto voi olla useamman kunnan yhteinen.
- Kunnallinen vammaisneuvosto on vammaisten, viranomaisten ja päätöksentekijöiden yhteistyöfoorumi, jonka tehtävänä on vaikuttaa kunnalliseen suunnitteluun, päätöksentekoon ja seurantaan kaikilla hallinnonaloilla niin että vammaisten henkilöiden oikeudet toteutuvat.
- Vaikuttamismahdollisuus on annettava asioissa, joilla on merkitystä vammaisten henkilöiden hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta.
- Vammaisneuvosto voi tehdä aloitteita sekä antaa lausuntoja ja kannanottoja.
- Kunnallisilla vammaispoliittisilla ohjelmilla linjataan ne konkreettiset toimenpiteet, joilla kunnassa vahvistetaan vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista.

SOTE uudistuksen tilannepäivitystä (Jaana Huhta/STM 13.9.2017)

- ”Muut kuin suoran valinnan palvelut perustuvat yksilölliseen palvelutarpeen arviointiin ja sen perusteella myönnettyjen palvelujen ja palveluketjujen yhteensovitetuihin kokonaisuuksiin”
- Lähtökohtana kaikille yleisen lainsäädännön (sosiaalihuoltolaki) mukaiset palvelut. Täydennetään tarvittaessa vammaispalvelulain mukaisilla erityispalveluilla
- Vammaispalvelujen asiakkaan valinnanvapaus toteutuu ensisijaisesti **henkilökohtaisella budjetilla ja asiakassetelillä**, joilla asiakas voi hankkia asiakassuunnitelman mukaisia tarpeellisia sosiaali- ja terveystalvveluja
- Eksotessa palveluseteli henkilökohtaisessa avussa, lapsiperheiden tilapäisessä kotipalvelussa, omaishoidossa, iäkkäiden tuetussa asumisessa, hammashoidossa ja tehostetussa kotiutuksessa
(<http://www.eksote.fi/eksote/palvelusetelit/Sivut/default.aspx>)
- Henkilökohtainen budjetointi on käytössä Eksotessa vammaispalveluissa.

Valinnanvapauslainsäädännön ongelmia

”Ehdotettu sääntely ei erityisesti palveluiden yhtiöittämisvelvollisuudesta ja valinnanvapauden toteuttamisaikataulusta johtuen turvaa perustuslain 6 §:n 1 ja 2 momentin, 19 §:n 3 momentin ja 22 §:n mukaisesti valtakunnallisesti yhdenvertaisella tavalla oikeutta riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin.

Perustuslakivaliokunnan mielestä sääntelyä tulee muuttaa siten, että julkinen valta voi kaikissa tilanteissa taata sosiaali- ja terveyspalvelujen riittävän toteutumisen yhdenvertaisesti.

Perustuslakivaliokunta katsoo, että valinnanvapauslakiehdotuksen 52 §:n säännös siitä, että maakunta ei itse saa tuottaa suoran valinnan palveluja eikä asiakassetelillä tuotettavia palveluja, sekä sote-palveluiden yhtiöittämisvelvoitetta merkitsevä säännös on poistettava valinnanvapauslakiehdotuksesta. Muutokset ovat edellytyksenä sille, että valinnanvapauslakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.”

Valinnanvapauslainsäädännön valmistelu jatkuu

- Virkamiestyöryhmän toimikausi 17.7.2017 - 31.3.2018
- Ehdotus hallituksen esitykseksi on laadittava siten, että se voidaan lähettää lausunnonle marraskuun alussa 2017
- Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle maaliskuun alussa 2018.

- Eksote on avannut verkkosivut SOTE- ja maakuntauudistukselle
- <http://www.eksote.fi/eksote/sote-ja-maakuntauudistus/Sivut/default.aspx>

Valmistelu tiivistettynä (<http://www.ekarjala.fi/maakuntaudistus/uudistuksen-eteneminen/>)

Aikaa ei ole hukattavaksi

Vammaislainsäädännön uudistaminen STM:ssä jatkuu jälleen / keskeisiä lähtökohtia (Jaana Huhta 13.9.2017)

- Uusi erityislaki korvaa vammaispalvelulain ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain
- Erityispalvelut turvataan subjektiivisina oikeuksina silloin, kun yleiset palvelut eivät ole sopivia ja riittäviä
- Tarvelähtöisyys - palvelutarpeen arvioinnin merkitys - palvelut eivät perustu diagnoosiin
- Keskeiset palvelut säilyvät *pääosin* ennallaan: henkilökohtainen apu, valmennus ja tuki, asumisen tuki ja palvelut, liikkumisen tuki, lyhytaikainen huolenpito
- Vammaisuuden ja korkeasta iästä johtuvien toimintarajoitteiden rajapinta tarkastelussa.

Lakiuudistuksen aikataulu on venymässä

- Hallituksen esitys eduskunnalle aikaisintaan 2018 keväällä, samanaikaisesti IMO-lain kanssa
- Uusi vammaispalveluja koskeva laki voimaan 1.1.2020

Muita vammaisia henkilöitä koskevia lakihankkeita vammaisneuvoston toimintakaudella

- Itsemääräämisoikeuslainsäädäntö
- Asiakasmaksulainsäädäntö
- Kuntoutuusuudistus (komitea, ehdotukset syksyllä)
- Sosiaalihuollon työtoimintoja ja työllistymistä tukevaa toimintaa

Kiitos!